

שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל

בס"ד, שב"ק פרשת חקת י' תמוז ה'תשע"ב | גליון 509

מדברי מו"ר ועט"ר רבי יאשיהו יוסף פינטו שליט"א

משה רעיא מהימנא

"קח את המטה והקהל את העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם אל הסלע" (כ. ה). קשה, אם הקב"ה מצווה את משה רבנו לדבר אל הסלע, מדוע מצווה עליו הקב"ה לקחת עימו גם את המטה שבו היה עושה משה רבנו תמיד את האותות?!

אלא, ידוע שנס הנעשה לאדם, נעשה עפ"י גדולת האדם, ככל שהאדם גדול כך הנס שנעשה עבורו גדול יותר. לכן הקב"ה מצווה את משה רבנו להוציא מים לבני ישראל מן הסלע בדרך נס. שכשיגיעו בני ישראל אל הסלע תיבחן מעלתם, אם יסיפק דיבור גרידא להוציא להם מים מן הסלע, יורה הדבר על מעלתם הרמה של בני ישראל, שבדיבור בלבד יוצאים להם המים. אך אם הדיבור לא יסיפק להוציא מים מן הסלע, יורה הדבר על כך שמעלתם אינה נשגבה דיה, ויצטרך משה רבנו להשתמש במטה ע"מ להכות בסלע כדי שיצאו המים.

כאשר הגיע משה רבנו יחד עם בני ישראל למקום המיועד להוצאת המים, חשש משה רבנו מלבייש את בני ישראל, שאם ידבר אל הסלע ולא יצאו מים ויתברר שמעלתם פחותה, יהיה בזה ביזוי גדול לבני ישראל, ובנוסף יהיו ליצני הדור אומרים: הנה עצת ה' ח"ו לא קמה. לכן, ברוב אהבתו של משה רבנו את בני ישראל, משך על עצמו את חרון אף ה', והיכה את הסלע ולא דיבר אליו. ומפאת מעשה זה נזנע ממשה רבנו, הדבר שהיה מושג חיוני, לזכות להיכנס לארץ ישראל לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. וכל זה, מאהבת ישראל הגדולה אשר הייתה למשה רבנו.

ולכן נסתר ונעלם קברו של משה רבנו ולא ידע איש את קבורתו, כמובא בגמרא (סוטה י"ד) אמו

רבי חמא בר חנינא, מפני מה נסתתר קברו של משה מעיני בשר ודם? מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתידי בית המקדש להחרב ולהגלות את ישראל מארצם. שמו יבואו לקבורתו של משה באותה שעה, ויעמדו בבכיה, ויתחננו למושה ויאמרו לו: משה רבנו עמוד בתפילה בעדנו, ויעמוד משה ומבטל את הגזרה. זה כוחו של "רעיא מהימנא", להציל את צאן מרעייתו בכל עת וזמן, וזה גם סוד כוחו של כל מנהיג בעמי".

רבים היו מומנהיגי ישראל הקדושים שמסרו את נפשם על קידוש השם למען בני קהילתם, ידוע המעשה בקרב בני משפחתנו על הצדיק הקדוש עטרת ראשנו רבי דוד אבוהצירא הי"ד, שבאו לעירו ישמעאלים אכזריים וביקשו לעשות שפטים בכל יושבי העיר, וכולם ברחו מחוץ לעיר, חוץ מרבי דוד הי"ד, שדאג להחביא את כל הילדים והתינוקות והיה כמגן וצינה עליהם מפני הפורעים. דרשו הערבים את מנהיג וראש הקהילה היהודית לעשות בו שפטים. למרות התנגדות בני הקהילה, מסר רבי דוד הי"ד את עצמו בידי הרוצחים, ימח שמו, שהרגוהו באכזריות גדולה, ולאחר מכן חרדה ואימה גדולה אחזה במרוצחים והניחו את כל כלי נשקם וברחו על נפשם, וניצלו מידיהם הרצחניות כל בני העיר. זוהי מעלתם של גדולי עם ישראל, שטובתם העצמית לא עמדה להם, כנגד כלל עם ישראל, ובכל עת ובכל רגע היו מוכנים ומזומנים, למסור את נפשם למען כלל עם ישראל. ומתוך שבכל תלמיד חכם יש ניצוץ מנשמתו של משה רבנו, כמאמר הגמרא "משה, שפיר קאמר", כך משה רבנו בהנהגתו האצילית, השריש מידה זו של מסירות נפש למען הכלל, בכל מנהיגי עם ישראל.

דברי הימים

ט' תמוז ג' של"ט

בעת מצור חיל נבוכדנצר על ירושלים, הרעב התחזק, ותבקע העיר "בחזק הרביעי בתשעה לחזק ויחזק הרעב בעיר, ולא היה להם לעם הארץ. ותבקע העיר" (ירמיהו נב, ו). צדקיהו המלך וכל אנשי החיל נסו בלילה מירושלים, דרך גן העיר בשער בין החומותיים במערה נסתרת, ולא ידעו רודפיהם איה נסו, זימן להם ה' צבי ורדפו אחריו לצודו, עד הגיעם לערבות יריחו, שם ראו את הנסים יוצאים מהמערה, תפסום והביאום אל נבוכדנצר. ויום זה היה יום תענית לישראל בשבעים שנות גלות בבל.

ט' תמוז ה' ד'

כתב שיטנה על התלמוד שנכתב על ידי משומד, נשלח לאפיפיור גריגוריוס התשיעי, האיגרת פעלה את פעולתה והאפיפיור ציוה לקבץ את כל ספרי התלמוד מהיהודים. במעמד המלך לודוויג בצרפת נערך ויכוח פומבי בין המשומד לרבני היהודים, יומיים תמימים נערך הויכוח, ונראה שיד גדולי ישראל על העליונה, אך לא הועיל הדבר, ונגזר על שריפת התלמוד. ביום ששי ט' תמוז ערש"ק פרשת חקת הובאו אל כיכר העיר בפאריז כ"ד קדונות מלאים בספרי קודש ונשרפו. וקבעו את יום התענית לערש"ק פרשת חוקת, ולא ליום החודש (ט' תמוז), מפני שעשו הרבנים שאלת הלום לדעת על מה היתה הגזרה, והשיבו להם, "דא גזירת אורייתא" ותירגמו "זאת חקת התורה", מכך הבינו שיום הפרשה גורם גזירת התורה.

הצדיק רבי חיים פלאגי זיע"א כותב בספרו "מועד לכל חי" (ט, ד), "והמתענה ביום ט' לחודש (בפרט כשהל בע"ש חקת) תבוא עליו הברכה".

ר"ת	יציאת השבת	כניסת השבת	ירושלים
21:05	20:30	19:13	ירושלים
21:02	20:33	19:29	ת"א אשדוד
21:03	20:35	19:21	חיפה
21:00	20:30	19:26	ב"ש

השיעור השבועי

מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א

יתקיים בימי חמישי בשעה 21:00 בהיכל ישיבת שובה ישראל רח' שבט בנימין 34 רובע י"ב אשדוד | לפרטים נוספים: 08-8679897

ניתן לקבל את העלון במייל מידי שבוע
ואת דבר התורה היומי מהאדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א
להרשמה במייל: info@shoovaisrael.com

איש ואשה
שיזכו

הוי מתלמידיו של אהרן

מובא בילקוט שמעוני (ויקרא ו) מנין שהיה אהרן רודף שלום בישראל? שנאמר: "וַיִּרְאוּ כָּל הָעֵדָה כִּי גִעַע אֶהְרֹן וַיִּכְפּוּ אֶת אֶהְרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל" (ב, טו). ובמשה הוא אומר: "וַיִּכְבְּדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת מֹשֶׁה" (דברים לד, ח). מפני מה בכו את אהרן שלשים יום "כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל" - האנשים והנשים, ובמשה לא בכו אלא "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"? שאהרן לא אמר לאיש סרחת ולא לאשה סרחת... אמרו חז"ל (אבות דרבי נתן פרק י"ב ג-ד) שהיה אהרן הולך אל כל אחד מבעלי המריבה ומספר לו עד כמה זולתו מטרף את לבו וקורע את בגדיו, ואומר אוי לי היאך אשא את עיני ואראה את חברי, בושתי הימנו, שאני הוא שסרחתני עליו, והיה יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו, וכשנפגשו זה בזה גפפו ונשקו זה לזה... כמה אלפים היו בישראל שנקראו שמם 'אהרן', שאלמלא אהרן לא בא זה לעולם, שהיה משים שלום בין איש לאשתו... והיו קוראים שם הילוד על שמו".

אהרן, שהיה הכהן גדול, ועיקר עיסוקו היה בעבודת המשכן ובעסק התורה, על אף דרגתו הגבוהה, ראה חשיבות רבה ברדיפת השלום ובהשכנתו בין איש לרעהו ובין אשה לבעלה. ולכן האבל שהיה בעם לאחר מותו, לא היה אבל של יחידים, או של חלק מהעם, אלא של העם כולו. כל דרכיו של אהרן היו בנעימות ללא כעס, ובחכמתו הרבה והבתו לנפש האדם, הצליח להפוך כעס ושיטנה לאהבה אמיתית. כל זוג נשוי מכיר ויודע כי לאחר מריבה, קשה עד מאד 'לרדת מהעץ' ולהתפייס. טבע האדם להשאר בעמדתו, וכך יכולה תחושת הריחוק להשאר ימים רבים. ברכה גדולה מביא על עצמו בן הזוג הגורם להתפייסות, בין אם על ידי שהוא מתנצל או לפחות נותן תחושה כי הוא מבין את זולתו. ומעלתו, ומעלת המשכן שלום בין איש לאשתו, אף על פי שמדובר בביתו שלו!

זכות גדולה היא להיות שותף בהשכנת שלום בין איש לאשתו, מסופר על הגאון רבי מרדכי לבטון זצוק"ל מחכמי ארם צובא, שבא לפניו אדם שרצה לגרש את אשתו כיוון שלא זכו לבנים. אמר לו הרב חזור אליו מחר, כשיצא קרא הרב לאחד ממקורביו וסיכם עימו כי למחרת בעת יבואו בני הזוג, תלחש דבר מה באוזני, ואני אעשה עצמי כעס וצועק על דברך. למחרת באו הזוג לפני הרב, וכשהחל הרב בכתיבת הגט, הופרע על ידי אותו אדם ממקורביו הרב, שניגש ולחש דבר מה באוזני הרב. הרב כעס מאוד וצעק עליו ולא הניחו עד שיצא מבוישי וניכלם. אמר הרב בחכמתו לבעל הגט, 'עז פנים הוא, טרם קיבלה אשתך גט וכבר הוא רוצה לשאתה'. כששמע בעל הגט את הדברים התחרט עד החלטתו. וביקש את ברכתו של הרב, לא עברה השנה ונפקדו בזרע של קיימא.

סילוקן של צדיקים

אמר רבי אמי למה נסמכה פרשת פרה אדומה למיתת מרים, לומר לך מה פרה אדומה מכפרת כך מיתת הצדיקים מכפרת (מועד קטן כח). רבי יאשיהו פינטו זצוק"ל בספרו "כסף נבחר" מקשה, והנה מצינו בתורה שמיתת מרים הביאה עונש לישראל ולא היה להם מים, ונתקת שם מרים ונתקבר שם. ולא היה מים לעדה" (ב, א-ג)?

ביארו התוספות (שם), מה פרה אדומה מכפרת, פירוש, על מעשה העגל. הביאור על פי מה שדרשו חז"ל (שמו"ר לב ז) שעוון העגל הביא מיתה לעולם, ומתוך המיתה נמשכה הטומאה. אפר פרה אדומה בא לכפר על עניין הטומאה שגרם עוון העגל, אך לא על עונש המיתה עצמה. ולכן לא נסמכה פרשת פרה אדומה שהייתה בראש חודש ניסן בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים, לפרשת העגל. אלא דווקא לפרשת מיתת מרים, שהייתה בסוף שנת הארבעים ליציאת מצרים. לומר לך, שכשם שאפר הפרה מכפר על חלק מעוון העגל, כך מיתת הצדקת מרים מכפרת על העוונות שנתחייבו ישראל, אך מכל מקום נשאר לישראל עוון סילוק הצדיק, כי אילו היו זכאין לא היה מסתלק הצדיק. ועל זה נענשו ישראל "ולא היה מים לעדה", שבעוונותיהם גרמו למיתת מרים.

פרמראות

"זאת התורה אדם כי ימות באהל" (וי, יד)

אמרו חז"ל (שבת פג): לעולם אל ימונע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה, אפילו בשעת המיתה שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל", אפילו בשעת המיתה תהא עוסק בתורה. סיפר נכד ה"חתם סופר", שבסוף ימיו של סביו הצדיק, שלח בדחופות להזמין אליו את אחד מתלמידיו הגאון רבי מנחם כץ זצ"ל. מיד כשהגיע התלמיד לעיר, ניסו למנוע ממנו מלהכנס אל ה"חתם סופר" שהיה במצב אנוש, מפאת היותו כהן. אך מאחר ונקרא ע"י רבו, נכנס. כשראהו ה"חתם סופר" התמלא שמחה וביקשו שיחזור בפניו על חידוש שהתחדש לו לפני עשרות שנים. לאחר שסיים התלמיד את הדברים. אמר לו ה"חתם סופר" בשמחה עצומה, ב"ה חזרתי על כל חידושי שחידשתי בימי חיי, כמאמר חז"ל "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", אולם חידושי זה שהזכרתני, לא היה זכור לי, בסיימו את דבריו, רמז לו שימהר לצאת, ונלב"ע ותלמודו בידו, זיע"א.

"אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה" (בא, יז)

מה בין נס בארה של מרים הצדקת, לבין נס המים שהוציא משה רבנו ע"ה מן הסלע, שעליו שרו בני ישראל "את השירה הזאת עלי באר ענו לה", מה שלא מצינו ששרו על בארה של מרים. האדמו"ר רבי יאשיהו פינטו שליט"א בפרקי החיזוק היומיים "חזון יאשיהו" כותב, כל דבר הנברא בעולם מורכב מארבע יסודות, אחד מהם הוא מים. ואכן לחלוחית המים קיימת בכל העצמים הקיימים בעולם אף באבן, בברזל ובעץ. בזכות תפילותיה של מרים הצדקת, התרבתה הלחלוחית הקיימת באופן טבעי באבן, ונהיה שפע גדול של מים להשקות את כל עם ישראל. כך שהנס היה מהטיפה הקיימת,

שהתרבתה. ואילו אצל משה רבנו, היה הנס גדול ביותר, שהמים לא התרבו מהלחלוחית הטבעית הקיימת בסלע, אלא נוצרו יש מאין. וזהו כוונת הפסוק בתהלים (קיד, ח), "ההפכי הצור אגם מים" - זו בארה של מרים, שטיפת המים התרבתה לאגם. "תלמיש למעינו מים" - זהו נסו של משה רבנו, חלמיש - סלע קשה ביותר, הפך למעיין הנובע עם מים.

"באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחוקק במשענתם וממדבר מתנה" (בא, ח)

אם חפצים להבין את עומקם של דברי התורה, על האדם להשקיע את כל כוחו השכלי ולהרבות בחקירות, קושיות ותירוצים, ולהעמיק בסוגיה עד היכן שידו מגעת, רק כך יזכה לכוון לאמיתיה של תורה. ה"בן איש חי" בספרו "עוד יוסף חי" ממשיך זאת לסיפור שמוזכר בספרים הקדושים, מעשה באדם שהיה לו שדה בו גדלו יבולים טובים, באותו איזור לא הספיקו מי הגשמים להשקות את השדה די סיפוקו, אלא נהר אחד שהיה בסמוך לעיר היה מוליך את מימיו לתעלות המים שנחפרו ע"י בעלי השדות. ברבות הימים היו התעלות נסתמות ע"י העפר והאבנים והיה צורך לחפור ולהעמיק את נתיבי המים. ויהי היום ובעל הפרדס חלה והרגיש כי קיצו קרב, קרא אליו את בניו ואמר להם כי הטמין מטמון יקר בתעלות המים, בסיימו את דבריו אלו, עצם את עיניו לנצח... חפרו בניו לאורך התעלות שבשדותיהם והעמיקו בהן רבות, אל העלו חרס בידם. כעסו הבנים על אביהם כי היתל בהם. בהגיע הקיץ גילו להפתעתם, כי השדות אותם ירשו מאביהם, הצמיחו עשרות מונים משל שכניהם, או אז הבינו הבנים מהו ה"אוצר" אליו התכוון אביהם, עצם החפירה - היא האוצר הגדול. כך היא התורה הקרויה "באר", כדי להוציא ממנה פירות טובים שהם חידושי הלכה אמיתיים, צריכים לחפור לעומק הסוגיא. ומי הוא זה שיכול לחפור ויעלה בידו? "שרים" - כל שהוא שר ומושל ביצרו, הירא שמים.

משקים ומאכלים מגולים

"וַיְשַׁלְּחֵהוּ בַעַם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשֹּׁרְפִים וַיִּנְשְׁכוּ אֶת הָעָם" (כ"א, ו). ארס הנחש מזיק לא רק בהכשת האדם, אלא אף בבליעתו, לכן אסרו חז"ל אוכלים ומשקים מגולים משום סכנת נפשות, שמא הטיל בהם נחש ארסו (ע"ז לב). דרשו חז"ל (מדרש תנחומא בשלה, ג) מעשה בנחש אחד שהיה בא ומרתיע מן השדה, נכנס לתוך ביתו של אדם ערב שבת עם חשיכה, וראה קערה של שום שחוק נתונה על השולחן, נתן פיו עליה לאכול את השום, וכשאכלו הקיאו [לארס] לתוכה, וכיסה את הקערה כשם שהיתה מתחילה. ראה אותו נחש אחר של בית, מה עשה, הלך וגילה את הקערה ומצאו אותה [אנשי הבית] מגולה ושפכוה [מחשש ארס נחש], מי גרם לבעל הבית הזה שלא מת, אותו נחש שגילה אותו, הוי' "בְּרָצוֹת ה' דַּרְכֵי אִישׁ גַּם אוֹיְבָיו יִשְׁלַם אֹתוֹ".

אמרו חז"ל (אבות ה, ה) **אחד מעשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם.** בספר 'מדרש שמואל' (אבות) כתב, שנס זה שייך גם לאחר חורבן ביהמ"ק, ומסופר שבימי המהרי"ל דיסקין זיע"א ננשך ילד בירושלים ע"י נחש, ובאו ושאלוהו על דבר המשנה באבות, ענה להם המהרי"ל שיש לדקדק בדברי המשנה שלא כתוב במשנה 'שלא נשך נחש' אלא 'שלא הזיק נחש', וכך היה, והילד התרפא ולא ניזוק. אם כן לכאורה כל מה שחששו חז"ל מפני גילוי אוכלים ומשקים שמא הטיל בהם נחש ארסו, היה שייך לומר שבירושלים לא נאמרה הלכה זו, שכן שם אין נחש מזיק.

ה"פרי חדש" מדקדק ואומר במה שאמרו חז"ל באבות שלא הזיק נחש ועקרב בירושלים, הנס היה בדברים שאין בידי האדם להזהר, אך במה שבידי האדם להזהר כגון אוכלין ומשקין שבידו לכסותם, אין סומכין על הנס, ולכן יש לחשוש לכך. לעומתו החיד"א בספרו "חסדי אבות" כתב שלפי דברי המדרש שמואל, הגם שדין גילוי נהוג בארץ ישראל, הכוונה חוץ מירושלים עיה"ק, כיוון ששם אינו מזיק הנחש.

כיום, שאין נחשים מצויים בינינו, אין לחוש משום גילוי (תוספות ע"ז לה), וכך נפסק גם בשולחן ערוך (ס"א א) **אסרום חכמים דחיישינן שמא שתה נחש מהם והטיל בהם ארס. ועכשיו שאין נחשים מצויים בינינו, מותר.** מכל מקום, יש להחמיר בעניין זה לכסות המשקים והמאכלים ובפרט בלילה, וכתב ב"מנורת המאור" (נר י"פ"ב) **דאף על גב דזוה הזמן אין מצויים בינינו נחשים, הזהיר בגילוי בורח עצמו מן הסכנות.** אף השל"ה כתב על כך דמכל מקום שומר נפשו ירחק מזה.

פניני דברי יאשיהו

הוכח בדבר לא יספון

באבות דרבי נתן כתוב (יב, ג), מלמד שיהא אדם אוהב שלום בישראל בין כל אחד ואחד, כדרך שהיה אהרן אוהב שלום בין כל אחד ואחד, שנאמר (מלאכי ב') **"תורת אמת היתה בפייה וְעוֹלָה לֹא נִמְצָא בְשַׁפְּתָיו, בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הִלֵּךְ אֶתִּי וְרַבִּים הִשִּׁיב מִעוֹן"**. ברוב אהבתו לכל אחד ואחד מישראל, הוכיח את עמ"י באמת ובשלום, והשיב רבים מעוון. מעשה באדם צדיק שהיה פרוש וספון בבית המדרש. באחד הימים, בצאתו מבית המדרש עבר ליד בית שבו ישבו אנשים המשחקים בקוביה ושיחקו בהוללות. רוח קנאות עברה בו, והוא נכנס לתוך הבית והחל להוכיח את האנשים על רוע מעלליהם. התביישו הנוכחים, הרכינו ראשם, ואת כל הכסף של משחקיהם נתנו לו בתורת צדקה. כעבור מספר שבועות נצרך האיש לכסף, עלה בראשו לעבור שוב לבית הפוזזים, אך לתדהמתו כשנכנס והחל את דבריו, מיד עמדו בני הבית והכוהו מכות נמרצות עד שהוציאו מביתם. רצוץ ושובר נפנה לבית רבו ושאלו, מה זה היה לי, הן בפעם הקודמת כיבדוני ואף נתנו לי כסף לצדקה. אמר לו הרב, "בפעם הראשונה, מעשיך היו לשם שמים ולכן התקבלו על ליבם, כשנתכוונת לצורך כסף - נכשלת..."

לאורם נלך

רבי יעקב בעל הטורים - יב תמוז ה' ק"ח (1348)

חיבורו על דרך פסקי אביו הרא"ש, המבוססים על יסוד הרב הגדול רבי יצחק אלפסי זצוק"ל. הרמ"א, הבית יוסף הב"ח, כתבו את ספריהם כפירוש על ארבע הטורים.

מסופר שרצה רבי יעקב לחבר ספר בקבלה, אך אביו הניאו מכך בטענה שאין דרך לחבר חיבור בקבלה מבלי שמחברים תחילה חיבור על הפשט, ישב רבי יעקב כל אותו הלילה וכתב את פירושו המקיף על התורה, שטיבל בו בתחילת כל פרשה, כמאמרו "מעט פרפראות וגימטריות וטעמי המסורות, להמשיך הלב".

למרות גדולתו והיקף ידיעתו העצום בהלכה ובתורה, סירב רבי יעקב לשמש ברבנות וחי חיי דוחק כפי שמעיד על עצמו בספרו (אורח חיים): "כמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני אדוני אבי ז"ל כמוני היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי וצריך אני לאחרים. אם אני בכלל עשה שבתך חול אם לאו". כל ימיו השתוקק רבי יעקב לעלות לארץ ישראל, כמיהתו הרבה לחון את ארץ האבות באה לידי ביטוי בספרו "הלכות ארץ ישראל". בערוב ימיו החל רבי יעקב במסעו, אך בדרכו נפל למשכב ממנו לא קם, ובי"ב בתמוז בשנת ה'ק"ח (1348), השיב רבי יעקב את נשמתו ליוצרה, זיע"א.

רבי יעקב בן אשר, בעל הטורים זצוק"ל, נולד בגרמניה בערך בשנת ה' ל' (1270) לאביו רבי אשר בן יחיאל - הרא"ש זיע"א. למד תורה מפי אביו ומפי אחיו הבכור רבי יחיאל. בשנת ה'ס"ה עזבו רבי יעקב עם אביו הרא"ש ואחיו שהיו חכמים וצדיקים, את גרמניה ונדדו עד לעיר טולדו שבספרד. בשנת ה'ע"ז לערך מונו רבי יעקב ואחיו רבי יהודה ע"י אביהם הרא"ש לגבאי הצדקה של קהילת טולדו.

רבי יעקב חיבר את ספרי ההלכה הידועים "ארבעה טורים" המחולקים לארבע חלקים "אורח חיים", "יורה דעה", "אבן העזר" ו"חושן משפט" שהפכו לאבן יסוד לכל ספרי ההלכה הבאים אחריו. בהקדמתו לטור "אורח חיים" כותב רבי יעקב בלשונו העשירה: "ויען כי ארכו לנו הימים בנפוצותינו, ותשש כחנו, ושמם לבנו, ורפה ידינו, וכחו עינינו, וכבדו אוזנינו, ונאלם לשוננו, ונשתבשו הסברות, וגדלו המחלוקות, ורבו הדעות, ולא נשארה הלכה פסוקה שאין בה דעות שונות... ואסדר כל דבר ודבר ברכתה הראויה לו תחילה וסוף, ואבררם בעניין שלא יישאר בהן ספק". מקורותיו של הספר מקיפים את כל פסקי ההלכה עד ימיו, חיבורי הגאונים, פירושי רבנו חננאל ורבנו נסים, רבנו גרשום ורש"י, בעלי התוספות, חכמי אשכנז וספרד, כשהוא מבסס את

מאמר החכם

בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את ליבם לאביהם שבשמים...

יהודי, צריך תמיד שיהיה נושא עיניו לשמים, אך לא להמצא שם כל כולו, שהרי ניצב הוא על הקרקע.

(רבי נפתלי מרופשיץ)

ואסף איש טהור

הפורעים צמאי הדם חיכנו ידיהם בהנאה בראותם את היהודים המסכנים מתווכחים ביניהם, במחשבתם הגסה היו בטוחים כי כל אחד מבקש להטיל את הגזירה על חברו. אך משעבר זמן ונראה שהיהודים טרם הכריעו במי לבחור, החליט המפקד להכריע בעצמו. הזדקק על סוסו ושגא בקול רצחני "הרי אתם בשמחת כלולות, ובכן רצוננו בקרבן מהודר, תנו לנו את החתן בעצמו!" קרא וכל הפורעים הריעו אחריו בשאגות טרף.

קול שבר ונהי עבר בקרב מחנה היהודים, נשים התעלפו, וגברים החלו למרר בבכי. לפתע עבר רחש בתוך הקהל, החתן, רבי אברהם היסה את כולם. עיני הכל הופנו אל דמותו התמירה והאצילית של החתן הצדיק, שהחל לשאת את דברו, תחילה הודה נרגשות להוריו על שגידלוהו על ברכי התורה והיראה, בחן ובנועם אמרותיו הצדיק עליו את הדין ואמר, "ביום כלולתי, בעת השמחה הגדולה שאדם משלים את עצמו ובונה את ביתו, הועיד אותי בורא עולם לשלמות אחרת, שלימות אשר נקנית בדם ונפש" - קולו שהיה מהול בדמעות נשנק לרגע, אך מיד התעשת וקרא בקול חוצב לבבות - "הניחונו ואלך למסור את נפשי, למען הורי, למען אשתי היקרה שלא זכיתי להביאה לביתי, ולמען כל הקהל הקדוש כאן, והכל כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הבורא יתברך לעולם ועד". דבריו הנלהבים של החתן הצעיר, הרטיטו את לב הקהל, קולות הבכי הלכו וגברו. החתן ניגש בצעדים מהירים לאשתו הצעירה וביקש את מחילתה. בצלילות הדעת הוא הוציא פיסת נייר מכיסו, וביקש קולמוס מהקהל והחל בזריזות לכתוב גט ומסרו לאשתו בפני עדים שהשתאו מול גבורת נפשו.

כשכילה מעשיו, צעד בזריזות לעבר כנופיית המרצחים שעטו עליו כעדת זאבים רעבים, בעיניים יורקות להבות שנאה סובבוהו כחצי גורן עגולה, רבי אברהם החל לקרוא בקול רם וצלול "שמע ישראל" וכשהגיע ל'אחד' זעק בקול רם לאלוקיו. הפורעים חיכו לרגע זה, ובבת אחת ירו בו כולם והפכו את גופו לכברה מנוקבת. דמו ניתז לכל עבר על רגבי האדמה הצחיחה, על השיחים והסלעים ויחד עימהם נפוצו גם קריאות השבר שנמסכו בדמעות הקהל הקדוש. וכבר זינקו הפורעים על סוסיהם ופתחו בדהרה אל ערבות המדבר מהם באו.

רבי כליפא ניגש במהירות לעבר גופת בנו הקדוש והטהור, כיסה אותה בטליתו והחל ללקט את נתזי דמו כשפיו ממלמל אבי שבשמים, אתה נתתה, ואתה לקחת, יהי שמך מבורך לעולם ועד". קרני השמש שהתקרבולפאתי מערבנראומעורבותבדם... עם כלות השלושים ספד לו אביו בקול בוכים, "ואסף" - אני עבד ה', כליפא, שהגימטריה של שמי הוא אסף, אספתי דמו של בני שהיה "איש טהור". "..." והניח מחוץ למחנה" - בבית העלמין. יהיה זה "לעדת בני-ישראל למשמרת" - שזכותו תגן על בני ישראל בזמן הגלות שהם בבחינת "מי נדה חטאת הוא" (יט, ט) - גולים ונדים מארצם מחמת חטאם... יתגדל ויתקדש שמו רבה..."

אורה חגיגית אפפה את רחובות היהודים בעיר אגאדיר שבמרוקו, כל יהודי העיר לבשו חג ובאו להשתתף בשמחת רבם החסיד, החכם השלם רבי כליפא מלכא זיע"א, ביום נישואי בנו הנערץ רבי אברהם מלכא עם בת זוגתו כלילת המעלות. קדוש מרחם היה רבי אברהם, ומשחר ילדותו ניכרו בו ניצני קדושה וטהרה. אביו החסיד גידלו כיאות על מבועי התורה ואורחות הפרישות, וליבו רחב בראותו את בנו צועד בטוחות בדרך שהיתווה לו. לא לחינם קראוהו הכל בשם "הנזיר", מנותק היה רבי אברהם מהוויית העולם הזה, שקוד על תלמודו ומתנהג בדרכי החסידים, כשהיו הבריות מסיחים זה עם זה אודותיו, אמרו בהערצה: "רבינו כליפא 'החסיד', הוליד ומגדל בן 'קדוש'... ניבאו ולא ידעו מה ניבאו.

שמחה מיוחדת ומרוממת אחזה בבני העיר, הן בנו היקר והמיוחד של רבם אותו אהבו בכל ליבם, מקים היום את ביתו ובודאי יאיר את עיניהם בעתיד. החופה נערכה בצהרי היום תחת כיפת השמים, ולאחריה צעדו בני העיר למקום הסעודה, כאשר הגברים מלוים את החתן, והנשים את הכלה, בשירה ובזמרה. איש לא העלה בדעתו את הצפוי להתרחש ברגעים הקרובים...

ענני אבק עלו מן הגבעות הסובבות את העיר, שעטות הסוסים וצווחות קרב הקפיצו את לב בני העיר החוגגים. מאי שם הגיחה קבוצת פרשים ישמעאליים פורעים וצמאי דם, ובראשם מפקדם האכזר, מנופפים בנשקם ויורים לכל עבר. היו אלה כנופיות פורעים שעשו ככל העולה על רוחם, שדדו ובזזו, הרגו ורצחו את מי שנקרה בדרכם. הם ניצלו את התככים שבבית המלוכה על כס השלטון לאחר מותו של המלך מולאי מוחמד בשנת תפ"ח (1728), שבסופה של מלחמת אחים עקובה מדם נתפס השלטון על ידי מולאי עבדאללה.

השמחה נגדעה באחת, צהלות השמחה והזמר נשתתקו ושקט מתוח השתרר בקרב בני העיר. ראשי הקהל ידעו כי יא עליהם לשלם דמי כופר למנהיג הפורעים, וכבר החלו להתלחש ביניהם על גובה הסכום אותו יציעו לכנופיה. אלא שלהפתעתם חרגו הפורעים מהרגלם, מפקד הכנופיה יצא לקראתם כשהוא שואג בקולו המחוספס ועיניו יורות גיצי אש: "דם אנו רוצים! הבו לנו קרבן אחד מתוכם, או שנהרוג את כולכם!". פחד וחלחלה עברו בליבות היהודים, שמחתם הפכה באחת לצרה של ממש, עיני כולם נישאו לעבר רבם הגדול, לשמוע את מוצא פיו. באותה עת שקע רבי כליפא בעולמות אחרים, בליבו גמלה החלטה למסור את נפשו למען בני קהילתו, וכך כשהוא אחוז בשרעפי קודש החל לפסוע בצעדים מדודים ובכובד ראש לעבר המפקד האכזר. חדי המחשבה הבינו מיד את כוונת רבם ונעמדו בדרכו, "אל תעזבנו רבנו האהוב" - קראו בתחנונים, וכבר הצטרפו כולם ואמרו "מוטב כי נמות כולנו, מלאבד את רבנו!".

חמת נחש

הנחש למעשה עוקף את מנגנון ההגנה העיקרי של הגוף - העור, וכך מצליח להכניס את הארס הישר אל תוך גוף הקורבן ואל תוך מערכת הדם שלו, כך נספג הארס ומתפשט בגוף במהירות רבה. ארס הנחש מכיל מרכיבים פעילים שונים, אשר פוגעים במערכות שונות בגוף הקרבן כמו מערכת העצבים, הלב, ותהליכי קרישת הדם. המרכיבים הרעילים משתנים בין מיני הנחשים השונים, וגורמים לנזקים המשתנים לפי סוג הארס עד למצב של מוות.

יש מיני נחשים אשר משתמשים בארס שלהם כדי לנטרל את אויביהם אף ללא הכשה, כדוגמת נחש הקבורה המתזז את ארסו למרחק של כמה מטרים, כשמטרתו לפגוע בעיניו של המאיים עליו, ארס נחש הקבורה יכול לגרום לעיוורון. בדרך כלל הנחש משתמש בארסו רק בשעת הדחק, לרוב הוא יעדיף לברוח, או לגרום להברחת האויב. הנחש בולע את טרפו בשלמותו, לאחר שדאג להמיתו באמצעות הארס, או חנק. עיכול הטרף נמשך ימים רבים ומספיק לנחש למשך תקופה ארוכה, נחשים מסוימים מסתפקים באכילה של פעם בחצי שנה. ארס הנחש צף על פני המים, מידת ציפתו משתנה ע"פ גילו של הנחש שהטילו, אמרו חז"ל ארס הנחש שלשה מיני ארס הן, של בחור שוקע, של בינוני מפעפע, ושל זקן צף. (ע"ז ל).

"וישש משה נחש נחשת וישמהו על הנס והיה אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחשת וחי" (כא, א). אמרו חז"ל (ראש השנה ג, ח) וכי נחש מומית או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים היו מתרפאים ואם לאו היו נימוקים.

הנחש מטבע ברייתו מועד להזיק. הכשת הנחש דומה לשריפה, כמו שאמרו חז"ל שדין ארבע מיתות לא בטל, ומי שנתחייב שריפה, או נופל בדליקה או נחש מכישו (סוטה ח). ואכן מציאנו שנקראו "הנחשים השרפים" (כא, א). רש"י מפרש, נחשים ששורפים את האדם בארס שניהם. ובמדרש לקח טוב נאמר אמרו יש נחשים במדבר, שאחד מביט בעוף הפורה, והעוף נשרף.

בעולם ישנם למעלה מאלפיים סוגי נחשים, כ-400 מתוכם הם נחשים ארסיים. ארס הנחש הנקרא "חמת נחש" (תהלים נח, ה) והוא אחד מן הקללות שקילל הקב"ה את הנחש לאחר חטא אדם הראשון, שיהא ארס מות בפיו (פרקי דרבי אליעזר פ"ד). הארס מיוצר בבלוטות הנמצאות משני צידי ראשו של הנחש, והן שיוצרות את צורת ראשו המשולשת של הנחש הארסי. הכשת הנחש נעשית באמצעות שיני הארס הנמצאים בתוך פה הנחש, שיניים אלו חלולות ודרכם עובר הארס, כאשר מופעל לחץ על השיניים. במהלך הזרקה הארס,